Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра мовознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри мовознавства
проф. Гайдаєнко І.В.
«28» серпня 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.3.12. «СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

Спеціальність 035.01 Філологія (українська мова та література)

факультет української філології та журналістики

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Стилістика української мови» для студентів спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література)

Розробники: Гайдаєнко І.В., кандидат філологічних наук, професор

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри мовознавства

Протокол від «28»серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри мовознавства (проф. Гайдаєнко І.В.)

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів – 3</td><td>Галузь знань
03 Гуманітарні науки</td><td colspan="2" rowspan="2">Нормативна</td></tr>
<tr><td>Спеціальність 035.01 Філологія (українська мова та література)</td></tr>
<tr><td>Модулів –1</td><td rowspan="5"></td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 1</td><td>4-й</td><td>4-й</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин –90</td><td>8-й</td><td>8-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="8">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 2
самостійної роботи студента – 4</td><td rowspan="8">Рівень вищої освіти: бакалавр</td><td>30 год.</td><td>8</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>16 год.</td><td>4 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>44 год.</td><td>88 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: д.залік</td></tr>
</table>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання –38% \62%;

для заочної форми навчання – 18%\82%.

2. Мета навчальної дисципліни:

- подати стилістичну систему української мови в її довершеній, поліфункціональній формі;
- домогтися засвоєння основних понять теоретичної і практичної стилістики;
- домогтися оволодіння стилістичними нормами літературного мовлення;
- виробити чуття естетики мовлення, уміння працювати над своїм словом і стежити за мовленням ін**ших.**

Завдання вивчення дисципліни «Стилістики української мови»:

- формувати компетенції основних понять і категорій стилістики;
- поглибити лінгвістичну компетенцію визначення головних критеріїв класифікації стилів;
- формувати компетенцію майбутнього філолога знання основних етапів формування, становлення і розвитку функціональних стилів української мови в різних сферах спілкування, ролі інтра- та екстралінгвістичних чинників; характеристики стилістичного матеріалу сучасної української мови.
- виробити компетентність про стилістичну систему української мови (стилістикою ресурсів і функціональною стилістикою);
- формувати компетенцію визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах усіх стилів; ознайомлення із стилістичними прийомами та способами використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови; вироблення вмінь оцінювати стилістичні можливості мовних засобів; закріплення стилістичних навичок за допомогою конструювання стилістично довершеного тексту; оволодіння навичками текстотворення в усіх функціональних стилях, підстилях і жанрах; підвищення культури професійного, ділового і побутового мовлення.

Набуті компетенції студента:

- **Перелік знань:** студент повинен знати теоретичні положення стилістики як науки; основні поняття і категорії стилістики; визначати головні критерії класифікації стилів; знати основні етапи формування, становлення і розвитку функціональних стилів української мови в різних сферах спілкування, ролі інтра- та екстралінгвістичних чинників; характеристики стилістичного матеріалу сучасної української мови.
- **Перелік умінь та навичок**: студент повинен оволодіти стилістичною системою української мови (стилістикою ресурсів і функціональною стилістикою); виробити вміння і навички визначати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах усіх стилів; впроваджувати стилістичні прийоми та способи використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови; виробити вміння оцінювати стилістичні можливості мовних засобів; закріпити стилістичні навички за допомогою конструювання стилістично довершеного тексту; оволодіти навичками текстотворення в усіх функціональних стилях, підстилях і жанрах; підвищувати рівень культури професійного, ділового і побутового мовлення.

3. Програма навчальної дисципліни

Сучасний темп життя, інтенсивний розвиток інформаційних технологій вимагають від людини уміння правильно, впливово висловлюватися, тобто володіти мовленнєвою компетенцією, до якої відноситься й уміння послуговуватися усіма видами предметно-практичного мовлення. Це означає набути навичок швидко сприймати будь-яку його форму, виділяти з нього необхідну інформацію для прийняття рішень, спілкуватися в будь-якій мовленнєвій ситуації. Такі завдання виконує стилістика, покликана навчити грамотно користуватися мовними засобами в різних сферах суспільного життя, формувати мовний смак.

«Стилістика української мови» належить до завершальних курсів у лінгвістичній підготовці вчителя-словесника.

Курс стилістики української мови складається з таких розділів:

1. Вступ. Стилістика як лінгвістична наука і навчальна дисципліна.
2. Історія і джерела стилістики.
3. Основні поняття стилістики.
4. Характеристика функціональних стилів української літературної мови.
5. Засоби (ресурси) стилістики української мови.

Вступ. У вступі стилістика розглядається як наука й навчальна дисципліна, що має свій предмет, проблематику, методику, систему понять і конкретні завдання.

Історія і джерела. Як і кожна наука, стилістика має свої витоки, джерела розвитку, історію, надбання. Висвітлюється також коротка історія стилістики, джерела стилістичного збагачення мови, розвиток стилістики в Україні.

У розділі **«Основні поняття стилістики»** розглядається центральне питання стилістики – стиль, а також інші питання, пов'язані з поняттям стилю: стилі мови і стилі мовлення (стилістичні засоби), експресія, інформація, контекст, стилістичні прийоми. Розкривається історичний характер стилю, співвідношення інтернаціонального і національного, об'єктивного і суб'єктивного у стилі.

Розділ **«Характеристика функціональних стилів української літературної мови»** подає коротку історію формування і становлення стилів української літературної мови на різних етапах її розвитку. Нова українська літературна мова почала свою стилістичну розбудову із стилів художньої літератури і повної стилістичної диференціації досягла у XX ст.. Теоретичні відомості про стилі української літературної мови закріплюються на практичних заняттях за допомогою семантико-стилістичного аналізу текстів різних жанрів усіх стилів і підстилів української літературної мови.

У розділі **«Засоби (ресурси) стилістики української мови»** розглянуто мовні одиниці всіх рівнів, які мають стале стилістичне значення, та мовні одиниці, здатні набувати стилістичного забарвлення в певних контекстах. Розділ охоплює лексичну стилістику, фоностилістику, стилістичний словотвір, стилістичну морфологію, стилістичний синтаксис, стилістичні тропи й фігури. Порядок розгляду засобів у стилістичній морфології визначається не частиномовною належністю, а стилістичною продуктивністю їх. Тому спочатку аналізуються дієслівні форми, а потім іменні. Основну увагу приділено лексичній та синтаксичній синонімії. Теми цього розділу потребують практичного опрацювання на матеріалі зразків усіх стилів і підстилів та довідкової літератури, а також закріплення у процесі виконання творчих робіт зі стилістичним завданням і наступним обговоренням на практичних заняттях, тому до кожної теми подаються завдання, зазначаються тексти, на основі яких ці завдання потрібно виконувати.

До програми додано блоки державного стандарту зі стилістики української мови та список наукової літератури.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

І. Вступ

Стилістика української мови як лінгвістична наука і навчальна дисципліна

Предмет стилістики. Стилістичні ознаки мовних одиниць усіх рівнів (стилістичний інвентар мови); стилістичні засоби, що використовуються для експресії інтелектуального, емоційного й естетичного змісту, для ефективного мовлення; закономірності функціонування мови в різних сферах і ситуаціях спілкування; стилі мови і мовлення; комунікативно-виражальні можливості мови, її багатство і краса; роль стилістики в підвищенні культури мови і мовлення.

Мовний і позамовний аспекти стилістики (мовні одиниці, мовленнєві засоби їх організації, мотиви і критерії добору та відбору мовних одиниць відповідно до мети і умов спілкування).

Стилістична система української мови як предмет української стилістики. Філософське вчення про онтологічну єдність думки, волі й емоцій, про співвідношення об'єктивного і суб'єктивного в процесі пізнання, про зв'язок та залежність форми і змісту. Лінгвоукраїнознавство як методологічна основа курсу стилістики української мови.

Методи стилістичних досліджень: семантико-стилістичний аналіз; зіставлення; стилістичний експеримент; статистичні методи.

Структура стилістики. Загальна стилістика (теоретична стилістика, або теорія стилістики, стилістичні універсалії).

Стилістика ресурсів (засобів), або **описова стилістика.**

Функціональна стилістика. Стилістика художньої літератури як галузь функціональної стилістики.

Учення В.Виноградова про три кола стилістики: стилістика мови як системи, стилістика мовлення, тобто різних видів суспільного вживання мови, стилістика художньої літератури.

Стилістика мови. Стилістика писемної мови і стилістика усної мови. Нетотожність понять: *писемна – книжна, усна – розмовна мова.*

Стилістика мовлення. Монологічне і діалогічне мовлення. Генеруюча функція стилістики мовлення. Діалектичний взаємозв'язок між стилістикою мови і стилістикою мовлення.

Стилістика художньої літератури як генератор творення і розвиток норм літературної мови.

Описова стилістика як вчення про стилістичні засоби (ресурси) української національної мови. Обсяг описової стилістики: розгалужена система синонімії й антонімії мовних засобів усіх рівнів мови, варіантність мовних одиниць і їх форм.

Функціональна стилістика як учення про функціональні стилі. Класифікація і внутрішня жанрова диференціація, мовленнєва системність стилів, принципи добору й прийоми поєднання мовних одиниць.

Зіставна стилістика як учення, спрямоване на виявлення в мовах стилістичних універсалій, спільних для споріднених мов стилістичних засобів та окремих засобів для конкретних мов. Співвідношення інтернаціонального і національного у стилістичних системах національних мов.

Історична стилістика як вчення про стилістичну систему національної мови в діахронному аспекті. Сталість і змінність стилістичних засобів у процесі історичного розвитку мови. Приклади стилістичних засобів різних етапів розвитку української літературної мови.

Стилістика тексту як зафіксована (задокументована) стилістика мовлення. Роль стилістичних засобів у створенні текстів певного функціонального типу.

Текст як остаточна реалізація стилістичних потенцій мовних засобів. Структура тексту. Категорії змісту і форми в тексті. Поняття про комунікативні стратегії текстів. Типологія текстів, жанрові різновиди, конкретні зразки. Композиція, прийоми мовної організації і стилістичні функції мовних засобів як предмет стилістики тексту.

Практична стилістика як навчальна дисципліна, мета якої – навчити мовців добре володіти багатством виражальних засобів літературної мови відповідно до мети, призначення, умов і сфери спілкування. Теоретична основа практичної стилістики. Прикладний характер практичної стилістики і її значення для підвищення мовленнєвої культури народу.

Робота з практичної стилістики на уроках української мови в усіх типах середніх шкіл, її значення для розвитку зв'язного мовлення учнів і підвищення культури мови і мовлення.

Зв'язок стилістики з іншими лінгвістичними і нелінгвістичними дисциплінами.

Органічний зв'язок стилістики як науки про функціональний аспект мови з лінгвістичними дисциплінами, що вивчають мовні одиниці за їх структурно-системним членуванням: з фонетикою, лексикологією, словотвором, граматикою (морфемікою, морфологією, синтаксисом).

Спільне й відмінне в **лінгвістичній** і **літературознавчій стилістиці.**

Зв'язок стилістики з **філософією.** Філософське положення про єдність, взаємозв'язок, взаємозалежність і взаємозамінність змісту та форми як сутності і її організації.

Зв'язок стилістики з **логікою.** Єдність мови і мислення – основна передумова логічності як комунікативної властивості всіх типів мовлення. Логічність предметна, понятійна, образна. Поняття про алогізми.

Зв'язок стилістики з **психолінгвістикою.** Мовлення як діяльність і знаряддя об'єктивізації думки, волі, почуттів. Багаторівневий характер механізму породження і сприймання мовлення. Сприймання акустичне, віртуальне, тактильне, логічне, образне. Особистість мовця і стилістичний аспект виявлення її в мовленні.

Зв'язок стилістики з **естетикою.** Мова як першооснова словесних видів мистецтва. Роль стилістики в реалізації естетичної функції мови.

Значення навчального курсу стилістики української мови для підготовки вчителя-словесника і викладання української мови та літератури в усіх типах середніх і вищих навчальних закладів України.

Вивчення стилістики української мови в школі в умовах діалектного середовища, українсько-російського білінгвізму.

ІІ. Історія і джерела стилістики

Риторика й антична міфологія. Антична риторика як одне з джерел стилістики. Грецькі риторичні школи (Горгій, Ісократ, Сократ, Платон, Демосфен, Аристотель). Римська риторика (Цицерон, Квінтіліан).

Гомілетика. Книга Еклезіяста. Нагірна проповідь Христа. Послання апостолів. Біблія та Євангеліє. Перші проповідники: Василій Великий, Григорій Богослов, Іоан Златоуст.

Розвиток вітчизняної риторики. «Слово о полку Ігоревім» як перлина ранньоукраїнського красномовства. «Слово про закон і благодать» Іларіона (XII.). «Слово в новий тиждень після Пасхи» Кирила Туровського. Народний золотослов. Риторика і поетика в Києво-Могилянській академії. «Риторика» 1620 р. у двох книгах: «Про винайдення справ», «Про прикрашання слова». «Поетика» і «Риторика» Феофана Прокоповича, його вчення про три стилі. «Поетика» М.Довгалевського. Іоаникій Галятовський: «Наука албо способ зложеня казаня» (К., 1659).

Стилістичні особливості послань Івана Вишенського.

Стилістичні особливості мови творів Григорія Сковороди.

Джерела збагачення стилістики української мови – народна мова, фольклор, літературно-писемні традиції попередніх етапів розвитку української мови, художня література, ділове письменство, взаємозв'язки з іншими спорідненими і неспорідненими літературними мовами, запозичення, діалекти, індивідуальна мовотворча практика видатних діячів української літератури і культури, мовлення засобів масової комунікації.

ІІІ. Основні поняття стилістики

Стиль. Визначення мовного стилю. Функціональний стиль. Стиль і текст. Питання про стилі мови і стилі мовлення. Стиль як продукт мовленнєвої діяльності носіїв мови. Принципи

класифікації і внутрішньої жанрової диференціації стилів. Підстилі. Типологія стилів. Історія вчення про стилі.

Мовленнєва **системність** стилю як основна його стилетвірна ознака.

Норма. Поняття норми як опори для пошуку та аналізу стилістично маркованих елементів, виявлення варіантності одиниць, визначення меж стилю.

Загальномовна норма. Історичний характер загальномовної норми. Мовні одиниці поза загальною нормою, їхні стилістичні можливості (історизми, індивідуальні неологізми).

Літературна норма мови. Регулююча функція літературної норми в стилістиці. Стильова (внутрішня) норма як частина літературної норми.

Стилістичні норми мови як кодифіковані мовні засоби, які характеризуються певною частотністю щодо різних стилів і мають потенційне стилістичне значення, відповідне певному функціональному стилю, підстилю. Протидія тенденцій до стабільності й змінності у стилістичних нормах.

Стилістичне значення (конотація). Стилістичні значення як додаткові (супровідні) до лексико-семантичних і граматичних значень; емоційно-експресивні й функціональні ознаки, які обмежують використання мовних одиниць певною сферою і таким чином несуть стилістичну інформацію. Стилістично нейтральні і стилістично забарвлені мовні одиниці. Емоційно-експресивна функціональна стилістична забарвленість.

Експресія як інтенсифікація виразності мовлення, позаконтекстна експресія мовних одиниць і експресія мовленнєвих одиниць.

Стилістема як мовна одиниця з реальними можливостями стилістичного значення і як мовленнєва одиниця з певним стилістичним значенням.

Стилістичні засоби як елемент мови (мовлення) здатні виражати стилістичну інформацію (експресивно-оцінну, експресивно-емоційну, функціонально-стильову).

Стилістичний **прийом** як спосіб творення за допомогою стилістичних засобів стилістичного значення або його відтінку. Види прийомів.

IV. Характеристика функціональних стилів української літературної мови

Історичний розвиток стилів української літературної мови. Давня українська літературна мова з кількома жанровими різновидами (конфесійним, полемічним, літописним, фольклорним та ін.) і перевагою офіційної актової мови. Стилістична розбудова нової української літературної мови з перевагою стилю художньої літератури.

Багатство стилів сучасної української літературної мови в усній і писемній її формах.

Стилі експресивні (високий, низький, середній), функціональні, індивідуальні.

Характеристика функціональних стилів.

Художній стиль. Різновид мови, що виражає мистецьку суть суспільної свідомості, обслуговує художньотворчу діяльність і суспільно-культурні запити мовців. Художній стиль як найпотужніший стиль української літературної мови: багатство мовних засобів, довершеність художнього мовлення. Художній стиль як свідчення високого рівня розвитку української мови. Категорії персональності в художньому стилі (образ автора, настанова читача), темпоральності, локальності та мовні засоби їх вираження. Сфера використання художнього стилю – творча діяльність, література, різні види мистецтва, культура, освіта.

Основне призначення – впливати засобами художнього слова через систему образів на розум, почуття і волю читачів, формувати ідейні переконання, моральні якості та естетичні смаки.

Основні ознаки – образність, поетичність, естетика мовлення, експресія як інтенсивність вираження, зображувальність, конкретно чуттєве живописання дійсності, людей, природи, явищ, понять, якостей, властивостей, відношень.

Підстилі за родами і жанрами літератури: епічні (прозові: епопея, роман, повість, оповідання, напис), ліричні (поема, балада, пісня, поезія), драматичні (драма, трагедія, комедія, мелодрама, водевіль), комбіновані (ліро-епічні твори, драма-феєрія, усмішка тощо). Мовні засоби кожного з них. Колорити художнього стилю: урочистий, книжний, офіційний, інтимний, фамільярний, іронічний, гумористичний, сатиричний, саркастичний.

Індивідуально-авторські стилі.

Мовленнєво-образна системність стилю і мовні засоби її творення. Провідне значення стилю в розвитку української літературної мови.

Публіцистичний стиль. Різновид мови, що обслуговує політико-ідеологічну діяльність мовців і поширений у сфері масової комунікації.

Підстилі – власне публіцистичний, політико-ідеологічний, політико-агітаційний, інформаційний, художньо-публіцистичний та ін.

Сфера використання **–** громадсько-політична, суспільно-культурна, виробнича діяльність навчання.

Основне призначення **–** висвітлення суспільно-політичних питань, активний вплив на слухача, спонукання його до діяльності, пропаганда певних думок, переконань, агітація за втілення їх у життя.

Основні ознаки **–** поєднання логічності доказів, точності висловлення наукових положень з емоційно-експресивною образністю використання художніх засобів – епітетів, порівнянь, метафор. Мовленнєва системність публіцистичного стилю і мовні засоби її творення.

Літературна публіцистика.

Журналістські жанри публіцистичного стилю.

Науковий стиль. Різновид мови, що обслуговує науково-технічну, виробничу й навчальну діяльність мовців, поширений у сфері науки, техніки, освіти.

Підстилі **–** власне науковий, науково-технічний, навчальний, науково-популярний. Галузі, жанри і способи викладу в науковому стилі.

Сфера використання **–** наукова-діяльність, науково-технічний прогрес суспільства, освіта.

Основне призначення **–** повідомлення про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, систематизація та популяризація знань.

Основні ознаки **–** понятійність і предметність, об'єктивність, логічність, узагальненість, однозначність, точність, лаконічність, переконливість, аналіз, синтез, аргументацій, пояснення причиново-наслідкових відношень, висновки.

Основні мовні засоби **–** велика кількість термінів, схем, таблиць, графіків, абстрактних (часто іншомовних) слів, наукова фразеологія (сталі термінологічні словосполучення), цитати, посилання. Мовленнєва системність наукового стилю і мовні засоби її творення.

Офіційно-діловий стиль. Різновид літературної мови, що обслуговує офіційно-ділову та виробничу діяльність мовців і виявляється в офіційній сфері суспільних відносин (соціально-політичних, економічних, виробничих).

Підстилі – законодавчий, адміністративно-управлінський, дипломатичний. Їх жанрові різновиди.

Сфера використання **–** державно-політичне, громадське й економічне життя, законодавство, адміністративно-господарська діяльність, міжнародні зв'язки.

Основне призначення **–** регулювати ділові стосунки мовців у державно-правовій і суспільно-виробничій сферах, обслуговувати громадські потреби людей у типових ситуаціях.

Основні ознаки – документальність (кожен офіційний папір повинен мати характер документа), стабільність (довго зберігає традиційні форми), стисліть, чіткість, висока стандартизація вислову, сувора регламентація тексту.

Основні мовні засоби **–** широке використання суспільно-політичної й адміністративно-управлінської термінології, мовних формул. Мовленнєва системність офіційно-ділового стилю і мовні засоби її творення.

Конфесійний стиль. Різновид літературної мови, що обслуговує сферу віросповідання, духовних традицій. Коротка історія формування конфесійного стилю української мови.

Сфера використання **–** спілкування в конфесіях, культових установах, релігійних громадах, храмах, духовних навчальних закладах, віруючих родинах.

Основне призначення **–** допомогти віруючим у спілкуванні душі з Богом, зберігати й примножувати культові ритуали, об'єднувати віруючих одним почуттям щиросердної віри в

Бога.

Основні ознаки – урочистість, піднесеність, символізм, стандартність стильової норми.

Основні жанри – літургія, молитва, проповідь, псалми тощо.

Біблія, Євангеліє українською мовою.

Основні мовні засоби – конфесійна термінологія, символічні стилістеми, мовні формули із сакральним значенням, усталена структура тексту кожного жанру.

Епістолярний стиль. Різновид літературної мови, що обслуговує в часі й просторі офіційно-ділове, виробниче та приватна, родинне, інтимне спілкування.

Сфера використання – офіційні міжколективні й міжособистісні стосунки та неофіційні особисті зв'язки (ділове листування в установах і приватне листування в родині).

Основне призначення – регулювати правові, ділові, виробничі контакти, зв'язки між суб'єктами правових відносин, ділового партнерства та підтримувати стосунки в родинах і товариських колах, групах мовців за інтересами.

Основні ознаки – персональність, цілеспрямованість інформації переважно на конкретного адресата, втаємничення її, авторське «я».

Основні мовні засоби – адресація, рамки мовного етикету, стандартність висловів у ділових листах, різнотемна за конкретним змістом лексика, вільний виклад змісту у приватних листах; емоційно-експресивні засоби, варіантність норм і особливості порушення їх в інтимному листуванні. Мовні засоби образу автора в листах-сповідях, листах-творах, листах-інформаціях.

Щоденники як особливий різновид епістолярію.

Епістолярна спадщина визначних діячів української культури (Т.Шевченка, П.Куліша, М.Драгоманова, І.Франка, Лесі Українки, Панаса Мирного, М.Коцюбинського, М.Хвильового, М.Рильського, В.Стуса, Катерини Білокур та ін.).

Розмовно-побутовий стиль. Різновид літературної мови, що обслуговує побут мовців і функціонує в неофіційній сфері суспільних стосунків. Усна і писемна форми розмовно-побутового стилю. Діалогічне і монологічне мовлення.

Сфера використання – усне повсякденне спілкування в побуті, на виробництві.

Основне призначення – бути засобом невимушеного спілкування, живого обміну думками, з'ясування побутових і виробничих стосунків.

V. Стилістичні засоби (ресурси) української літературної мови

Фоностилістика (графіко-фонетичні засоби стилістики).

Експресивні можливості звуків української мови. Евфонія. Евфонічне чергування голосних. Звукосимволізм. Ономатопи. Звукові повтори (анафора, епіфора, алітерація, асонанс, дисонанс) і їх стилістичне використання. Приклади з української художньої літератури, які ілюструють алітерацію, ономатопею.

Графостилістичні засоби стилістики (графічна організація тексту, сегментація; виділення речення, частини речення, словосполучення, слова).

Лексична стилістика. Стилістичне навантаження слова і стилістично-функціональна диференціація лексичного складу української мови. Стилістично нейтральна і стилістично забарвлена лексика. Емоційно забарвлена лексика і функціонально забарвлена лексика. Слова книжної конотації і слова розмовної конотації.

Архаїзми. Історизми. Старослов'янізми. Неологізми. Терміни. Професіоналізми. Запозичення. Діалектизми. Арготизми і жаргонізми. Просторіччя. Місце і стилістична роль названих одиниць у мовних стилях.

Лексична синонімія – основне джерело засобів словесної образності, стилістичної виразності.

Мовні й контекстуальні стилістичні синоніми. Внутрішньостильові й між стильові синоніми. Полісемія як основа для формування стилістичних засобів української мови.

Лексична антонімія – основа для творення стилістичних фігур контрастів, антитез, оксюморонів.

Омоніми як матеріал для версифікацій і каламбурів.

Стилістичні функції паронімів.

Стилістика фразеологічних одиниць.

Стилістична класифікація фразеологізмів: книжні, фольклорні, розмовно-побутові. Синонімічні фразеологізми.

Стилістичні засоби словотвору в українській мові. Стилістичне використання іменників, прикметників, дієслів, яким суфікси, префікси надають емоційно-експресивного забарвлення.

Стилістичні можливості інших видів словотвору (основоскладання, абревіація, переосмислення тощо).

Граматична стилістика української мови. Граматична стилістика як учення про стилістичний аспект граматичної будови мови, стилістичні можливості граматичних одиниць. Місце і значення граматичної стилістики у шкільному курсі української мови.

Стилістична морфологія. Стилістичні можливості граматичних форм часу, способу, особи, виду, стану дієслів. Стилістичне використання якісних, відносин, присвійних прикметників, повних і коротких форм. Прикметник – епітет. Стилістичні можливості категорій роду, числа і відмінка іменників.

Стилістичні опозиції варіантних форм відмінків.

Стилістичні функції займенників. Участь прийменників, сполучників, часток у творенні стилістичних фігур. Інтер'єктиви як стилістична категорія.

Стилістичний синтаксис української мови. Стилістичні можливості двоскладного речення (головних, другорядних членів речення і засобів зв'язку між ними). Стилістичні функції модальних різновидів речень (питальних, розповідних, спонукальних, стверджувальних, заперечних, окличних).

Стилістичні функції односкладних та неповних речень: означено-особових і неозначено-особових, узагальнено-особових, безособових, інфінітивних, номінативних, еліптичних. Стилістичні можливості сполучникових (простих, ускладнених, складних – складносурядних і складнопідрядних) та безсполучникових (простих і складних) речень. Стилістична основа ускладнених речень (однорідні члени речення, відокремлені, другорядні члени, вставні і вставлені слова, словосполучення речення, непоширені і поширені звертання). Стилістичні функції прямої, невласне прямої мови, авторського введення. Стилістичні риси багатокомпонентних ускладнених синтаксичних сполучень (складних речень комбінованого типу, періодів). Порядок слів як стильова ознака мовлення.

Тропи. Вчення про тропи і фігури. Системний характер тропіки. Класифікація тропів. Метафора. Механізм метафоризації. Види метафор. Метонімія. Синекдоха. Парономазія. Епітет, види епітетів. Порівняння, способи граматичного вияву. Персоніфікація. Алегорія. Іронія. Пародія.

Фігури. Класифікація фігур. Повтор, анафора, епіфора, ампліфікація, асиндетон, полісиндетон, еліпс, період, паралелізм, парафраза, плеоназм, тавтологія, градація, умовчання та ін..

4.Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	л	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Стилістика як лінгвістична дисципліна. Стилістичні ресурси української мови												
спеціальність	**ф/укр.**	**ф/укр**	**ф/укр**		**ф\укр.**	**укр**		**укр**				**укр**
1. Вступ. Стилістика мови та мовлення	**4**	2	2			2	2					
2. Основні поняття стилістики	**4**	2	2			4	2	2				
3. Структура стилістики	**8**				8	4						8
4. Функціональні стилі сучасної української літературної мови	**8**	4	4			4	2	2				
5. Історичний розвиток стилів	**6**				6	4						8
6. Фоностилістика	**8**				8	8						8
7. Лексична стилістика.	**8**	4	4			6						8
8. Стилістика фразеологічних одиниць	**10**	2			8	8						8
9. Граматична стилістика. Стилістичні засоби словотвору	**10**	4			6	6						8
10. Граматична стилістика. Стилістична морфологія	**4**	4				2						10
11. Стилістичний синтаксис. Стилістичні можливості простого речення	**8**	4	2		4	4						10
12. Стилістичний синтаксис. Стилістичні можливості складного речення						2						10

13. Стилістичні засоби (ресурси) української мови(тропи, фігури)	**12**	4	2		4	6	2	2			10
Усього годин	**90**	**30**	**16**		**44**	**90**	**8**	**4**			**88**

5.Змістові модулі навчального курсу

Тема: Стилістика як лінгвістична дисципліна. Стилістичні ресурси української мови

Лекційний модуль

Тема: Вступ. Стилістика мови та мовлення
Тема: Основні поняття стилістики
Тема: Функціональні стилі української мови
Тема: Лексична стилістика.
Тема: Стилістика фразеологічних одиниць
Тема: Граматична стилістика. Стилістичні засоби словотвору
Тема: Граматична стилістика. Стилістична морфологія
Тема: Стилістичний синтаксис. Стилістичні можливості простого та складного речення
Тема: Стилістичні засоби (ресурси) української мови(тропи, фігури)

Практичний модуль

Тема: Вступ.Стилістика мови та мовлення
Тема: Основні поняття стилістики
Тема: Функціональні стилі сучасної української літературної мови
Тема: Лексична стилістика
Тема: Граматична стилістика. Стилістичні можливості складного та простого речення
Тема: Стилістичні засоби (ресурси) української мови (тропи і фігури)

Модулі самостійної роботи:

Тема: Структура стилістики
Тема: Історичний розвиток стилів
Тема: Фоностилістика
Тема: Стилістика фразеологічних одиниць
Тема: Граматична стилістика. Стилістичні засоби словотвору
Тема: Стилістичні можливості простого та складного речення
Тема: Стилістичні засоби (ресурси) української мови(тропи, фігури)

Індивідуальне завдання

<u>Підсумкова тека</u>:

6.Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця-філолога з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу (упровадження комп'ютерної підтримки – схеми, презентації до лекцій, таблиці, зразки аналізу), ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань; співбесіда, бесіда.

7.Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються методи усного й письмового контролю, які сприятимуть підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та тестовому методам контролю у формі заліку.

8.Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни у формі диференційованого заліку. Студент допускається до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом. Підсумковий контроль (диф.залік) проводиться у формі тестів.

Проведення диференційованого заліку передбачає оцінку знань студентів за п'ятибальною та стобальною системами:

Рівень, шкала ECTS, оцінка	**Теоретична підготовка**	**Практичні уміння й навички**
1	**2**	**3**
Високий, Відмінно (90-100 - A)	Відповідь студента відзначається повнотою і вичерпністю викладу матеріалу, що становить зміст курсу. Така відповідь повинна ґрунтуватись на знаннях різних точок зору на обговорювану проблему. При цьому студент уміє висловити й мотивувати власне бачення аналізованих питань стилістики, покликаючись на думки учених-лінгвостилістів; з'ясувати зміст основних положень вітчизняних та зарубіжних мовознавчих напрямів вивчення тексту. Студент знає повний обсяг запропонованого в курсі матеріалу. Він опрацював рекомендовану до курсу наукову літературу й теми, відведені на самостійне вивчення. Відповідь його логічна, зв'язана, послідовна й аргументована. Теоретичні положення підкріплюються конкретними прикладами.	При виконанні контрольної роботи студент дотримується всіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати. Студент виконує 85-100% завдань роботи.
Вище середнього, середній; Добре (74-69 – B,C)	Відповідь повна й аргументована відповідь студента, що спирається на знання різних точок зору на обговорювану лінгвістичну проблему. Студент знає весь	Під час виконання контрольної роботи студент виконує роботу в обсязі 50-80%

	обсяг запропонованого в курсі матеріалу, проте помиляється у непринципових моментах при викладі теорії чи окремих концепцій напрямів лінгвостилістики. Він ознайомився і знає основну рекомендовану літературу до курсу та вивчив теми, винесені на самостійне опрацювання.	
Достатній, Задовільно (60-73 – E, Д)	Відповідь студента є неповною і не достатньо аргументованою. Студент виконав завдання, що пропонуються на самостійне опрацювання лише частково. Він виконав значну частину матеріалу, запропонованого в курсі, але ці знання мають не системний характер.	Під час виконання контрольної роботи студент виконує 30-45% роботи
Початковий, Незадовільно (1-59 – F, FX)	У студента відсутні знання матеріалу з дисципліни. Студент частково відповідає на поставлені запитання. Він не виконав вимоги програми, не опрацював матеріал, що пропонується на самостійне вивчення; необізнаний з рекомендованою літературою.	Під час виконання контрольної роботи студент самостійно може виконати до 30% роботи

9. РЕКОМЕНДОВАНАЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Гайдаєнко І.В. Образно-тропеїчні засоби української мови // Информационно-методический журнал издательства ХДУ «Печатное слово». – Херсон: ХДУ, 2003(2).
2. Гайдаєнко І.В., Пентилюк М.І. Наукові засади навчання стилістики у вищій школі. Ч.І //Информационно-методический журнал изд-ва ХГУ «Печатное слово». – 2005 (5/16).
3. Гайдаєнко І.В., Пентилюк М.І. Наукові засади навчання стилістики у вищій школі. Ч.II// Информационно-методический журнал изд-ва ХГУ «Печатное слово». – 2006 (7/18).
4. Дудик П.С. Стилістика української мови: Посібник. – К.: «Академія», 2005.
5. Зарицький М.С. Стилістика української літературної мови. – К.: Парлам. вид-во., 2001.
6. Мацько М.І. та ін. Стилістика української мови. – К.: Вища школа, 2003.
7. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови. – К.: Либідь,1992.

Допоміжна

1. Дубинець Зореслава Метафора як основний спосіб евфемізації поняття смерті // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика": Збірник наукових праць. Випуск IX. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – С. 68-72.

2. Волкотруб Г. Й. Практична стилістика української мови: Навчальний посібник.- Тернопіль, 2004.
3. Волошина В. Контекстуальні синоніми у публіцистичній спадщині В.О.Сухомлинського // УМЛШ. – 2003. – №5.
4. Гайдаєнко І.В. Жанр як тип літературної форми та основи його формування // Информационно-методический журнал издательства ХДУ «Печатное слово». – Херсон: ХДУ, 2004(3/8).
5. Єрмоленко С. Нариси з української словесності. Стилістика та культура мови. – К.: Довіра, 1999.
6. Капелюшний А.О. Стилістика. Редагування журналістських текстів: практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: Практична стилістика української мови, Стилістика тексту; Редагування в засобах масової інформації). – Львів: ПАІС, 2003. – 544с.
7. Кравець Л.В. Стилістика української мови: Практикум, –К.: Вища школа, 2004.
8. Мартос Світлана Жаргонна лексика у публіцистичному дискурсі// Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика": Збірник наукових праць. Випуск IX. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2009. – С. 348-351.
9. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика: Підручник для ліцеїв та гімназій. К.: – Вежа, 1994.
10. Пентилюк М.І., Гайдаєнко І.В. Евфонічність української мови // Рідні джерела / Освітній науково-методичний журнал. – К.., 2003. – №2.
11. Чабаненко В.А. Стилістика експресивних засобів української мови.– ЗДУ, 2002.

10.Інформаційні ресурси

1. http://litmisto.org.ua/?page_id=5394
2. http://www.ukrajinistika.upol.cz/Docs/Stylistyka.htm
3. http://uk.wikipedia.org/wiki/Стилістика
4. http://www.twirpx.com/file/155138/
5. http://chtyvo.org.ua/authors/Kapeliushnyi_Anatolii/Praktychna_stylistyka_ukrainskoi_movy/
6. http://www.kursak.com/stylistyka-ukrajinskoji-movy-dopovid/
7. http://mova.vn.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=11:2011-01-04-17-28-54&catid=5:2011-01-04-16-02-09&Itemid=12
8. http://bookdn.com/book_320_glava_48_TEMA_31._Sinonimi._Stilistic.html
9. http://filologukraine.ucoz.ua/publ/mova/sulm/leksika_ukrajinskoji_movi_zi_stilistichnogo_pogljadu/3-1-0-34
10. http://bombabooks.com/book/22-stilistika-dilovoyi-movi-navchalnij-posibnik-g-j-volkotrub/5--2-ukrayinska
11. http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-16A71B8740040
12. http://1576.ua/books/3375